

дует из названия, время работы и бесплатный вход. Ее основная цель – привлечение в музеи новой публики – более молодого зрителя.

Проводимые в нашей стране Ночи музеев действительно привлекают массу публики, хотя отечественные учреждения культуры отказались от одного из базисных принципов акции – бесплатного входа. Секрет популярности Ночи музеев и одновременно причина платы за входной билет состоит в том, что в отличие от западных музеев, которые в основном просто открывают свои двери, наши музеи к выставкам добавляют еще и шоу, на организацию и проведение которых требуются финансовые средства. Большинство музейных коллективов готовит целую программу, причем не только своими силами, а активно сотрудничая с театрами, музыкальными, цирковыми и другими творческими коллективами и организациями.

Учреждения культуры, модернизируя формы и методы работы с публикой, учитывают и тот факт, что сегодняшнее время – это время информационных технологий, которыми хорошо владеет молодое поколение. Международный музейный проект Culture Themes, понаблюдав за современной молодежью и отметив ее увлечение селфи, в 2014 г. предложил интернет-пользователям устроить 22 января флешмоб – выложить в социальные сети свои селфи на фоне музейных экспонатов. Так появилась новая культурная акция – Международный день музейного селфи #MuseumSelfie. В нынешнем году в ней приняли участие ряд белорусских музеев, в том числе и музей Гомельского дворцово-паркового ансамбля.

17 февраля текущего года в стенах Национального художественного музея дебютировало международное фотодвижение #EMPTYMET. Движение зародилось в Нью-Йорке по инициативе инстаграмера Дейва Кругмана, который пригласил несколько других пользователей на закрытую встречу в Метрополитен-музей в нерабочие часы, когда в музее никого не было. После мероприятия его участники выкладывали в Инстаграм фотографии с хэштегом #emptymet, на которых музей был изображен в новых и необычных ракурсах. Проект #EMPTYMET оказался настолько успешным, что сейчас движение распространяется по всему миру. Результат работы инстаграм-фотографов в Национальном художественном музее можно посмотреть в Сети под хэштегами #EmptyMastacki и #Mastacki.

Таким образом, можно отметить, что отечественные деятели и учреждения культуры, активно перенимая зарубежный опыт, подхватывая международные культурные инициативы, развивают необходимую творческую активность для адаптации к условиям рыночных отношений, популяризации национальной культуры, просвещения масс, формирования патриотизма. Их деятельность отвечает установке, прозвучавшей в Послании Президента нашего государства Александра Лукашенко белорусскому народу и Национальному собранию 22 апреля 2014 г.: «Нам нужна живая страна с разнообразием идей и мнений, с активной позицией всех ее граждан».

МЕТАФАРЫЗАЦЫЯ КАНТЭКСТУ БЕЛАРУСКАЙ НАРОДНАЙ КАЗКІ: МІФ ЦІ РЭАЛЬНАСЦЬ

К. В. Лёгенькая

Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны, Беларусь

Навуковы кіраўнік А. А. Станкевіч, д-р філал. навук, прафесар

Гістарычны лёс Беларусі складваўся такім чынам, што ёй на працягу многіх стагоддзяў неаднаразова прыйшлося перажыць як перыяды сапраўднага росквіту, магутнасці, своеасаблівыя «зорныя хвіліны» беларускай дзяржаўнасці і культуры, так і працяглыя перыяды ўсеагульнага заняпаду, падаўлення нацыянальнай

самабытнасці беларусаў, адмаўлення іх багатай духоўна-культурнай спадчыны. Аднак у самых цяжкіх становішчах беларус здолеў захаваць свае нацыянальныя свядомасныя асаблівасці і перадаць іх нашчадкам.

А дзеля таго, каб глыбей асэнсаваць гістарычны шлях Беларусі, больш грунтоўна пазнаць саміх сябе, неабходна ў першую чаргу зразумець і ўсебакова даследаваць народную душу, дух народа, альбо яго нацыянальны характар.

Увогуле, нацыянальны характар можна вызначыць як своеасаблівы набор, сукупнасць розных псіхалагічных рыс і якасцей, уласцівых большасці прадстаўнікоў якога-небудзь народа. Пры гэтым нацыянальны характар у той ці іншай меры праяўляецца ў кожным чалавеку дадзенай нацыі, але ў той жа час уяўляе сабой нейкае якасна-адметнае ўтварэнне, якое, безумоўна, не можа быць зведзена да характару асобных індывідаў. Паколькі кожны народ складаецца з многіх сацыяльна-класавых, полаўзроставых, занятых у розных сферах прафесійнай дзейнасці груп насельніцтва, то гэта накладвае даволі істотны адбітак на сутнасць і напоўненасць нацыянальнага характару жыхароў краіны [1, с. 13].

Менталітэт розных этнасаў вельмі лёгка прасачыць на народнай творчасці, таму што менавіта ў ёй захоўваюцца разнастайныя архаічныя рысы, спецыфіка светабачання і светаадчування. Адметнасць беларускіх народных звычаяў, абрадаў, традыцый правядзення разнастаўных святаў і прысвяткаў (а іх у беларусаў нязлічана колькасць) сведчыць аб архаічнасці свядомасці прадстаўнікоў этнасу.

Адным з самых пашыраных праявітых жанраў фальклору лічыцца народная казка, што з'яўляецца своеасаблівым ідэйна-эстэтычным і этычным кодэксам народа, які адлюстроўвае яго маральныя погляды і памкненні. У казачнай фантастыцы заўсёды праяўляюцца рысы людзей, якія яе стварылі, іх незгасальная вера ў перамогу добра над злом, у лепшую і шчаслівую будучыню, у справядлівасць.

У якасці асноўных прыкмет казкі як жанру рускімі даследчыкамі-казачнікамі прапануецца займальнасць (Б. Сакалоў), фантастычнасць зместу (Ю. Сакалоў, А. Тудароўская). Э. Памеранцава характэрнай рысай казкі лічыць устаноўку на выдумку: «Характэрная рыса казкі заключаецца ў тым, што яна падаецца казачнікам і ўспрымаецца слухачамі перш за ўсё як паэтызаваная выдумка, гульня фантазіі, незалежна ад таго, чарадзейная яна ці бытавая, пытанне аб яе праўдзівасці ўвогуле не разглядаецца» [2, с. 3]. Спецыфіку гэтага жанра выяўляюць і з боку асаблівасцей пабудовы сюжэтаў (Р. Волкаў, У. Проп, Е. Меляцінскі). У. П. Анікін асноўным жанравым адрозненнем казкі лічыць адносіны яе зместу да канкрэтнай гістарычнай рэальнасці, а таксама ідэйна-мастацкія функцыі твора.

Такім чынам, нельга ўяўляць казку незалежна ад адначасова спалучаных у ёй выдумкі і рэальнасці.

Фантастыка як адна з асноўных асаблівасцей казкі ствараецца з дапамогай вельмі пашыранага тропа як у фальклору, так і ў літаратуры – метафары. Метафара ў фальклорным казачным тэксце найбольш часта сустракаецца ў дзвюх разнавіднасцях: увасабленне і адухаўленне.

Увасабленне ўзнікла вельмі даўно, у час існавання анімізму, калі людзі верылі ў існаванне душы ў розных з'яў прыроды, надавалі ім чалавечыя рысы. Такі від пераносу захаваўся і ў казках, дзе на дапамогу галоўнаму герою прыходзяць чароўныя жывёлы, якія валодаюць чалавечымі якасцямі, напрыклад, могуць размаўляць:

«Пеўнік слухаў, слухаў іх, а потым кажа: – Не плачце, вярну я вам жаронцы!» [3, с. 81];

«І такія на ёй яблыкі растуць – чырвоныя ды румяныя: самі ў рот просяцца» [3, с. 131];

«А лісіца кажа: – Я цябе, воўк, навучу, як лавіць трэба» [3, с. 37];

«Ліса, зрабіўшы тое, што хацела, пачала бегач па возеры і крычаць: – Мерзні, мерзні, воўчы хвост» [3, с. 38].

Чароўныя прадметы і жывёлы могуць не толькі гаварыць, але і спяваць:

«Пявучы гадзіннік давай спяваць, на ўсе лады выцінаць» [3, с. 138];

«А лісіца сядзіць у ваўка за плячыма ды спявае паціхеньку: – Біты нябітую вязе! Біты нябітую вязе!» [3, с. 130];

валодаюць спачуваннем, што з'яўляецца адной з характэрных рыс усяго беларускага народа:

«Вось, – бядуе ваўчыха, – як ты мяне паслухаў! А я ж табе казалася, я ж цябе вучыла: асцерагайся ліхіх братоў!» [3, с. 135];

«Што ты каму дрэннага зрабіў? – думае дзяцел» [3, с. 58].

Характэрны для казачных істот і разумовыя, псіхічныя якасці чалавека, рысы характару, паводзін:

«Жыў сабе дзедка да бабка, і быў у іх гусак. І пайшоў той гусак у Кіеў богу маліцца» [3, с. 43];

«Ішла сабе ліса, знайшла гавядзіну паджараную і жалеза наведзенае. Здагадалася яна, што гэта яе злавіць хочучы і не кранула мяса» [3, с. 46];

«Усердзілася лісіца на жорава, насварылася на яго і пайшла дадому» [3, с. 60];

«Вось варона і параіла дразду, што рабіць, каб захаваць апошняе дзіця» [3, с. 55].

Як бачна, часцей за ўсё метафарычны перанос выражаецца з дапамогай дзеясловаў, ўжытых у пераносным значэнні, выканальнікам дзеяння з'яўляецца суб'ект, які насамрэч выконваць яго не можа.

Адухаўленне таксама сталы від пераносу, яго сутнасць у тым, што з'явам нежывой прыроды надаюцца ўласцівасці не толькі чалавека, але і астатніх жывых істот:

«Падышла бабіна дачка да яблынькі, а тая – дзын, дзын, дзын! – і паднялася ўгору» [3, с. 98];

«Ажно надышла хмара, спусцілася на зямлю і забрала старэйшую сястру» [3, с. 39];

«Хатка, хатка, стань ка мне перадам, к лесу задам! Хатка перавярнулася» [3, с. 35];

«Куды, Іван, ідзеш, куды дарога твая вядзе?» [3, с. 133];

«Пабыла булава ў небе гадзіны тры і ляціць назад» [3, с. 103].

У апошнім выпадку зразумела, што булава ляцець не можа, але яе вертыкальны рух настолькі хуткі, што падобны да палёту птушкі.

Жыццё – гэта міф, казкі, з іх станоўчымі і адмоўнымі героямі, чароўнымі таямніцамі, якія вядуць да пазнання саміх сябе, ўзлётамі і падзеннямі, барацьбой і вызваленнем сваёй душы з палону ілюзій. Таму ўсе, што сустракаецца на шляху, – загадка, зададзеная нам лёсам у выглядзе Медузы Гаргоны або дракона, лабірынта або каўра-самалёта, ад разгадкі якой залежыць далейшая міфалагічная канва нашага быцця. У казках пульсуючым рытмам б'юцца сцэнарыі нашага жыцця, дзе мудрасць – Жар-птушка, цар – розум, Кашчэй – заслона памылак, прыгажуня Васіліса – душа.

Літаратура

1. Дубянецкі, Э. С. Таямніцы народнай душы / Э. С. Дубянецкі. – Мінск : Народная асвета, 1995. – 47 с.
2. Померанцева, Э. В. Сказки / Э. В. Померанцева // Рус. нар. творчество. – М., 1966. – 137 с.
3. Казкі пра жывёл і чарадзейныя казкі / рэд. В. Савельева. – Мінск : Навука і тэхніка, 1973. – 567 с.